

Pokalbį palaikančio mokytojo vaidmuo

Pokalbį palaikančio mokytojo elgesys per valstybinio brandos egzamino kalbėjimo dalį gali turėti įtakos mokinio atsakinėjimui ir jo įvertinimui.

Norint užtikrinti vienodas sąlygas visiems kandidatams, būtina laikytis vienodos tvarkos.

Užduoties sąlygos laikymasis

Pokalbį palaikantis mokytojas yra atsakingas už **sklandžią egzamino eigą**. Todėl ir kandidatams, ir pokalbį palaikančiam mokytojui labai svarbu laikytis numatytos laiko trukmės ir tvarkos.

Per atsakinėjimą žodžiu pokalbį palaikantis mokytojas:

- griežtai seka ir laikosi kiekvienai užduoties daliai skirtos laiko trukmės;
- užduoda kandidatui klausimų, jeigu jis kalbėjo mažiau negu numatyta minimali trukmė;
- kalba kaip galima trumpiau ir užduoda kiek įmanoma mažiau klausimų;
- mandagiai paprašo kandidato užbaigti atsakinėti, jeigu jis atsakinėja ilgiau negu numatyta ilgiausia laiko trukmė;
- aiškiai pereina nuo vienos užduoties prie kitos.

Atsakinėjimo žodžiu pabaigoje pokalbį palaikantis mokytojas padėkoja ir mandagiai atsisveikina.

Ilgiau negu numatyta trunkantis pokalbis gali turėti **padarinių bendrai egzamino tvarkai**. Todėl numatytą trukmę viršijantis atsakinėjimas turėtų būti nutrauktas, kad kiti mokiniai pradėtų atsakinėti numatytu laiku.

Be to, **laiko limitas yra svarbi egzamino dalis**. Mokinys privalo parodyti, kad geba pakankamai ilgai kalbėti ir dėstyti savo požiūrį duotąja tema (*minimali trukmė*). Jis taip pat turi parodyti, kad geba aiškiai ir tiksliai dėstyti argumentus, susitarti su pašnekovu (*maksimali trukmė*).

Numatytos laiko trukmės nesilaikymas **turi įtakos vertinimui**: jei mokinys kalba per trumpai, turima mažiau medžiagos vertinti, todėl sunkiau įvertinti mokinį; jei mokinys kalba per ilgai, jis gali padaryti daugiau kalbos vartojimo klaidų.

Vadinasi, pokalbį palaikantis mokytojas per trumpai kalbančiam mokiniui turi užduoti vieną ar kelis klausimus ir taip padėti pratęsti ar patikslinti jo dėstomas mintis. Mokiniui užduodami klausimai turi būti tikslūs ir leisti išplėtoti arba patikslinti tai, kas pasakyta. Pokalbį palaikantis mokytojas taip pat turėtų **mokėti mandagiai nutraukti** per ilgai kalbantį **mokinį**.

Geranoriškumo ir neutralumo laikymasis

Pokalbį palaikantis mokytojas per atsakinėjimą žodžiu turėtų būti **pozityvus egzaminą laikančiųjų mokinių atžvilgiu**, kad kiekvienam mokiniui būtų sudarytos tokios pačios egzamino laikymo sąlygos ir kad mokinys pasitikėtų savimi.

Kalbėjimo dalies pradžioje pokalbį palaikantis mokytojas mandagiai ir geranoriškai pasitinka mokinį.

Per atsakinėjimą žodžiu pokalbį palaikantis mokytojas:

- žiūri į mokinį, kai jis kalba;
- rodo susidomėjimą mokinio pasakojimu;
- neužsirašinėja;
- vengia dėmesį blaškančio elgesio;
- nepertraukia mokinio;
- netaiso gramatinių ir sintaksės klaidų;
- padeda mokiniui tik tuomet, jeigu jam kyla sunkumų;
- jei būtina, pakartoja arba reformuluoja;
- neleidžia per ilgai trukti tylai;
- jei būtina, užduoda klausimų;
- vienu metu užduoda tik vieną klausimą;
- užduoda trumpus ir tikslius klausimus;
- vengia uždarojo tipo klausimų;
- neužduoda klausimų, kuriems reikia specialiųjų žinių;
- vengia bet kokio nemalonaus ar mokinio vertybes smerkiančio komentaro;
- palieka mokiniui laiko pamąstyti ir atsakyti;
- klausimą pateikia taip, kad jame nebūtų per daug informacijos atsakymui.

Atsakinėjimo žodžiu pabaigoje pokalbį palaikantis mokytojas:

- šypsosi, padėkoja mokiniui;
- nevertina mokinio atsakinėjimo, jo negiria.

Pokalbį palaikantis mokytojas jokių būdu neturėtų sudaryti mokiniui nemalonios ar trikdančios situacijos, teigiamai ar neigiamai kalbėti apie mokinio atsakinėjimą. Pokalbį palaikantis mokytojas privalo suteikti mokiniui galimybę parodyti savo kalbinius gebėjimus ir, jei nebūtina, nepadėti.

Vertinančio mokytojo vaidmuo

Vertinantis mokytojas pirmiausia privalo būti susipažinęs su vertinimo kriterijais ir vertinimo lentele.

Vertinantis mokytojas objektyviai vertina mokinio kalbėjimą: išskiria jo privalumus ir trūkumus, įvertina, atsižvelgdamas į kiekvieną kriterijų atskirai pagal vertinimo lentelę.

Šalutiniai veiksniai, darantys įtaką vertinimui

Vertinantis mokytojas turi gerai perprasti šalutinius veiksnius, darančius poveikį vertinimui, ir pasistengti, kad jų būtų kuo mažiau, arba juos pašalinti¹.

- **Eiliškumo veiksnys:** paprastai esame daug griežtesni, kai jau būna atsakinėję keli mokiniai. Mokiniai lyginami su pirmuoju atsakinėjusiu mokiniu.
- **Halo veiksnys:** paprastai esame linkę aukštesniu balu įvertinti savimi pasitikintį, atvirą, gražiai apsirengusį mokinį, ir, priešingai, esame daug griežtesni tam, kuris mažiau pasitiki savimi ir yra drovus.

¹ Žr. Christine Tagliante, *L'évaluation et le cadre européen*, CLE International, 2005.

- **„Šoko“ veiksnys:** esame linkę sumažinti įvertinimą dėl „didelės klaidos“, nors atsakinėta gana gerai (neigiamas šokas), ir, atvirkščiai, parašyti aukštesnį įvertinimą dėl „puikios minties“, nors kalbėta tik vidutiniškai (teigiamas šokas).
- **„Vandens lašo“ veiksnys:** esame linkę būti griežtesni dėl tos pačios kartojamos klaidos; kartais dėl vienos klaidos net atimami taškai pagal skirtingus vertinimo kriterijus.
- **„Palankumo“ veiksnys:** esame linkę būti daug nuolaidesni patinkančiam mokiniui (pavyzdiniam mokiniui, kuris atitinka mokytojo lūkesčius).
- **Nuovargio veiksnys:** vertinimo sąlygos turi įtakos įvertinimui.
- **Kontrasto veiksnys:** kuomet du skirtingų lygių mokiniai atsakinėja vienas paskui kitą (arba kartu atsakinėja dialogo metu), esame linkę būti nuolaidesni mokiniui, kurio lygis aukštesnis, ir griežčiau vertinti tą, kurio lygis žemesnis.
- **Vidutinio nuokrypio veiksnys:** dažnai turime įprotį naudoti ribotą, daugiau ar mažiau griežtą skalę. Pavyzdžiui, vertiname tik vidutiniškais arba aukštais balais.